

**Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stanisława Staszica
w Białobrzegach**

Martyna Kochańska

Praca na Konkurs Wiedzy
o Stanisławie Staszicu i Jego Epoce

*Temat 1: **Które z przestroóg, myśli i postulatów zawartych
w dziełach Stanisława Staszica wydają Ci się aktualne
do dzisiaj i dlaczego?***

Praca indywidualna
napisana pod kierunkiem
nauczyciela jęz. polskiego
mgr Moniki Śliwy

Białobrzegi, marzec 2012 r.

Stanisław Staszic to jeden z najwybitniejszych przedstawicieli polskiego oświecenia. Jako pisarz wyróżniał się niecodzienną formą swych refleksji i przekonań. Niektóre z nich są aktualne nawet do dzisiaj pomimo upływu lat.

Skarbnicą złotych myśli Staszica są przede wszystkim „Przestrogi dla Polski”, w których dominującym tematem jest ustrój Rzeczypospolitej. Zawierają one wiele ponadczasowych przestroóg w oparciu o epokę oświecenia. Samo oświecenie jest bowiem określane, jako wiek rozumu, przez co można przyjąć, że czas rozumowania sprzyjał Staszicowi w tworzeniu dzieł. Pełen inspiracji i natchnienia bardzo wyraziście i przejmująco wyraża swoje opinie.

Krytyka sytuacji w Polsce jest aktualną przestrogą Stanisława Staszica. Wyraźnie określił on stan, w którym znajdował się naród oraz zobrazował nieudolność polityków i rządzących, jako potęgi kraju. Uważał, że jest on skrzywdzony przez władzę. W dzisiejszym świecie również nietrudno zaobserwować przewrotne nastroje rodaków w stosunku do panujących. Jest to uniwersalna prawda zawarta w dziele, gdyż ściera się z obecnym stanem bycia.

Kolejną, podobną prawdą jest myśl, mówiąca o prawie. Staszic odegrał rolę krytyka, twierdząc, że nie tylko politycy są zgubą narodu, ale i obecne prawo. Twierdził, że rządzący powinni na pierwszym celu stawiać naród, a nie siebie. Ponadto sądził, iż obecne prawo nie sprzyja, ani narodowi ani innym stanom. We współczesności również możemy się spotkać ze sprzecznością prawa. Niekiedy świat wydaje się nam niesprawiedliwy, a wszelkie prawa i zasady etyki absurdalne. Ciężko jest bowiem funkcjonować tam, gdzie w gruncie rzeczy prawo wydaje się być znane, a nieświadomi naszych czynów robimy coś, co w konsekwencji okazuje się być karalne. Dlatego wyżej przytoczona myśl Staszica jest aktualna nawet dziś - w dobie rozwoju cywilizacyjnego i społecznego.

Innym postulatem Staszica była reforma wojska. Polegała ona na zwiększeniu armii w celu wyrównaniu się mocy z innymi krajami. Ma to związek z naszymi czasami z uwagi na fakt, iż również przeszliśmy reformę wojskową. Nietrudno zauważyć, jak wiele łączy politykę staszicowską z polityką współczesną. Opiera się ona na podobnych prawdach.

Staszic bardzo odważnie opowiadał się za opodatkowaniem. Uważał bowiem to za potrzebny proces do prawidłowego funkcjonowania państwa. Dzisiaj również wiele się słyszy o podatkach. Politycy nakręcają temat, który wzbudza kontrowersje wśród nas- podatników.

Jako działacz nie bał się kontrowersji i bardzo stanowczo o nich mówił. Jego stanowisko w niemal każdej sprawie było mocno określone. Pomimo swego rodzaju dystansu,

wzbudzał zaufanie. Współcześni politycy również powinni być konsekwentni w swych czynach - winni mówić otwarcie i szczerze, abyśmy mogli czuć oparcie w państwie.

Bardzo ważny był również nacisk na edukację. Staszic apelował do nauczycieli w celu zwiększenia świadomości przeciętnego obywatela. Nauka jest zwieńczeniem naszych trudów osobistych w drodze do sukcesu, a co najważniejsze zawsze zostaje w naszych głowach- tak twierdził Staszic. Dzisiejszy świat również opiera się na wykształceniu. Bez niego ciężko jest cokolwiek osiągnąć. By móc zrobić karierę trzeba najpierw się wykształcić. Tak wygląda dzisiejsza droga do sukcesu. Ten zwiastun całkowicie się sprawdził i zapewne będzie się sprawdzał przez wiele następnych pokoleń.

Staszic bardzo cenił sobie wieś. Określał ją w następujący sposób: „*Wsie są miast matkami*”. Myśl ta miała ukazać rolę wsi w rozwoju gospodarczym. Doskonałość rolnictwa jest początkiem drogi rozwoju miast. Dając swą obfitość, może przyczynić się do rozwoju przemysłu. Współcześnie również kładzie się duży nacisk na rozwój wsi. Ceni się m.in. żywność ekologiczną, czy zdrowy tryb życia. Popularne są też gospodarstwa agroturystyczne, które stanowią część polskiej gospodarki. Wszystko to spowodowane jest reformami, które propagował Staszic na przełomie XVIII i XIX w.

Inną prawdą był problem pijaństwa. Ten problem nie dotyczył bezpośrednio jego osoby, ale całego społeczeństwa ówczesnych czasów. Szerząca się znieczulica, przybliżyła państwo do upadku. Ten problem pozostał do dziś. Bardzo wiele ludzi ma problemy z używkami. Niestety, problem nabrał olbrzymich rozmiarów, ponieważ już nie tylko mamy problem z używkami, ale innymi uzależnieniami. Do tych najczęstszych zalicza się przede wszystkim alkohol, tytoń, narkotyki, lekarstwa, ale również hazard czy Internet. Staszic już w XVIII w. zwrócił uwagę na zjawisko demoralizacji. Chciał zapobiec rozwojowi w tym kierunku, lecz było to niemożliwe. Podobnie jest dziś. Pomimo licznych terapii ludzie wpędzani są w błędne koło i ponownie zaczynają się staczać.

Reformator apelował również do duchowieństwa. Szerzył przekonanie głoszące ideę poparcia obywatela przez religię. Mowa jest tutaj o podstawowych obowiązkach obywatela, które miały być wspomagane przez Kościół. Być chrześcijaninem znaczy być człowiekiem godnym prawym, a co za tym idzie- sprawiedliwym, dlatego Staszic mówił: „*Kochaj swojego bliźniego, jako siebie samego, a Boga nad wszystko*”. Przykazanie miłości jest aktualne do dzisiejszego dnia, ponieważ jest ono najważniejszym przykazaniem, które ma zawarte w sobie wszystkie najważniejsze prawdy chrześcijańskie, takie jak miłość i wiara.

Staszic bardzo krytykował wyzysk. Pomimo tego, iż cenił sobie pracowitość, bardzo negował wyzyskiwanie. Uważał, że człowiek jest niezastąpioną siłą roboczą, dlatego trzeba go szanować, a nie hańbić. „*Pierwszym obowiązkiem człowieka jest pracować. Tylko przez pracę staje się obywatelem użytecznym*” - mówił Staszic. Ważny jest szacunek do ludzi oraz traktowanie ich tak, jak sami chcielibyśmy być traktowani. Taki mechanizm jest niezbędny w prawidłowych relacjach międzyludzkich. Aktualnie również bardzo często spotykamy się z niesprawiedliwą hierarchią. Ludzie czują się zaszczuci i podli, kiedy inni królują na wyżynach bogactwa i zamożności. Świat wygląda, jak wyglądał. Nie zmieniły się nasze miejsca w hierarchii. Niezależnie od tego, jak człowiek rządziłby światem, to i tak nigdy nie będzie sprawiedliwości.

Pomimo tej niesprawiedliwości na świecie, Staszic był za wprowadzeniem równych praw dla kobiet i mężczyzn. „*Równość, wolność i własność są najpotrzebniejszym i najprostszym wnioskiem z praw człowieka.*”. Jego rozumowanie się sprawdziło, ponieważ rozwój cywilizacyjny wpłynął również na równość, bez względu na płeć. Współcześnie wiele kobiet trudni się męskimi zawodami. Nie jest to wstydem ani czymś niedozwolonym, lecz całkowicie normalnym faktem mającym miejsce w XXI wieku.

Krytyki sięgnęła również rozrzutność Polaków. Do życia potrzebne jest nam zaledwie coś do jedzenia i dach nad głową. Niezależnie od tego czy człowiek jest biedny czy bogaty, to i tak dąży do luksusu i niezależnie od tego ile by nie zarabiał, to i tak będzie mu ciągle mało. Czym więc różni się przeciętny zjadacz chleba od zanego bogacza? Niczym. Też człowiek z krwi i kości, ale inna klasa. Nasze potrzeby w zależności od majątności są bardzo zróżnicowane. Staszic w swych przestroгах sugerował się porządnie zastanowić na naszym postępowaniu. Pieniądze wydajemy z zazdrości na zasadzie : on ma, to czemu ja nie mogę? I tak się to wszystko nakręca. Teraz jest dokładnie tak samo. Kupujemy rzeczy, które są nam w ogóle niepotrzebne. Jest to bardzo aktualna prawda, na którą Staszic zwrócił uwagę już dawno. Np. na zachodzie Europy kult oszczędności przyniósł i przynosi widoczne rezultaty, dlatego powinniśmy przemyśleć naszą rozrzutność i zacząć oszczędzać, co na pewno przyniesie nam odpowiednie profity i zyski.

Wszelkie przestrogi tj. ostrzeżenia i zwiastuny Staszica są na swój sposób przewidywalne. Dzieje się tak, dlatego że świat pomimo tak wielu przejęć i zmian, rządzi się swoimi prawami. Ludzie się nie zmieniają, stąd tak wiele wydarzeń, które mogą powtarzać się cyklicznie, pomimo wcześniej wyciągniętych wniosków i przesłanek związanych z daną sytuacją. Wiele morałów wynika również z konkluzji Staszicowskich. Mają one drugie dno, które każdy z nas musi poznać na swój sposób.

Staszic walczył z zacofaniem społecznym i gospodarczym ziem polskich. Współcześnie może i nie jesteśmy zacofani, ale nadal dążymy do bycia lepszym tak, jak to robił Staszic. Nie tylko, jako naród, ale każdy indywidualnie stara się pokonywać swoje słabości, choćby dla swych ambicji, czy idei.

W dziełach Staszica zawarte było wiele statystyk i analiz, które obrazowały obecnie panujący stan z punktu widzenia obiektywnego autora. Dość sceptycznie traktował on wszelkie sytuacje, jednak w swym rozumowaniu wykazywał się taktownością i zrównoważeniem. Autorytatywny filozof i jego postawa są godne naśladowania, ponieważ swe rozterki wewnętrzne przelewał na papier. W dzisiejszych czasach mało jest ludzi, którzy właśnie w ten sposób wyrażają swoje „ja”. Świadczy to o uniwersalnym przesłaniu myśli Staszica i jego elastyczności. Sam był dość dyplomatyczny, jednak umiał sprostać oczekiwaniom współczesnego odbiorcy, z czego wynika również respekt, który autor wzbudza w każdym czytelniku.

Swój sukces zawdzięcza również swoim niecodziennym rozwiązaniom. Wtrącając swe komentarze do przestróg, nakierowuje nas na trop- jak radzić sobie z problemami? W swych wypowiedziach jest bardzo stanowczy, co świadczy o jego zdecydowaniu i pewności siebie. Niewątpliwie ta ponadczasowość zawarta w dziełach Staszica odzwierciedla się w życiu codziennym. Można śmiało powiedzieć, że istotną cechą Staszica był optymizm, dzięki czemu wspiał się na szczyt swej kariery. Do dziś ceniona jest jego postawa, ponieważ stanowi swego rodzaju przekaz kulturalny dla naszego pokolenia.

Podsumowując wszelkie przestrogi, myśli i postulaty zawarte w dziełach Staszica wydając się być aktualne do dzisiaj. Ich świeżość wynika z wszechstronności i wyobcowania się ze światem autora. Spogląda on na sprawy okiem obiektywnym, przez co staje się wiarygodny. Odgrywa rolę medium poprzez ukazywanie zwiastunów czasu. Jego refleksje sprawdzają się, co wynika z minionych już dziejów. Uniwersalność tych prawd starczy jeszcze na długo, bowiem „*Nadto, te prawa zamieniają dobra dziedziczne w dobra doczesne*”.

Bibliografia:

- ❖ Bronisław Bury: *Być narodowi użytecznym*, Stąporków-Warszawa 2008, s.102.
- ❖ Witold Molik: *Stanisław Staszic*, Poznań 1980, s. 9.
- ❖ Stanisław Staszic: *Przestrogi dla Polski*, Wydaw. GREG, Kraków 2008, s. 6-107, ISBN: 978-83-7517-131-0.